

'n HOESBREEF

UITGAVE VAN STICHTING HISTORISCHE SOCIËTEIT ENSCHEDE-LONNEKER

Historisch poortje in de Walstraat

Ergens in het voorjaar van 2016 had ik er genoeg van: de verwaarlozing van een klein en oud monumentje in de Walstraat. Ik was er al vaak langsgelopen en vroeg mij altijd af, waarom toch dit mooie oude poortje zo stiefmoederlijk werd behandeld.

Door **Marcel Meijer Hof**

Het had al veel meegemaakt, dat was duidelijk te zien aan de geblakerde steen - het was dus van voor de grote brand in 1862, toen nagenoeg de hele stad werd weggevaagd. Hoe kon het toch dat niemand hier acht op sloeg? Later bleek mij dat al eerder mensen in de weer waren geweest, jammer genoeg zonder het beoogde resultaat.

Mijn eerste mailtje verstuurde ik in het voorjaar van 2016 naar de stadsdeelwethouder Centrum, de heer Eelco Eerenberg. Het viel gelukkig in vruchtbare aarde, ook bij de stadsdeelmanager, de chef operationele zaken, mevrouw Nicole Verzijl. En zo stonden wij op een zeker moment met een klein gezelschap in de Walstraat om het poortje eens goed te bekijken. Bert Haer, het monumentenloket van de gemeente in eigen persoon en de heer Leo Moons, voorzitter van de wijkraad binnenstad waren van de partij. Ja, er moest iets gebeuren, dat begreep iedereen zonder nadere uitleg. Bijkomend voordeel was dat de gemeente de Walstraat al in het vizier had als aandachtsgebied dat node verbetering behoeft. Dat maakte ingrijpen goed inpasbaar in het beleid. Complicerend was het feit dat het poortje particulier eigendom is van de familie Talamini en de gemeente niet zomaar kan handelen. Zo werd eerst maar eens om deskundig

advies gevraagd bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort, bij hun specialist Natuursteen. Dat duurde langer dan beoogd zodat een terzake kundig archeoloog uit de regio tussen door een goedkeurende en deskundige blik kwam werpen. Na verloop van lange maanden kwam dan toch de man uit Amersfoort. We keken van alle kanten, doken in het de-

pot van het Rijksmuseum om stenen te bekijken van de Eschpoort en klommen over de muren bij de begraafplaats aan de Espoortstraat. Er had zich namelijk zijdelings de vraag gesteld of de twee massieve zandstenen pijlers niet een onderdeel geweest zouden kunnen zijn van de Veldpoort in de Marktstraat. Daar

Lees verder op Pagina 3 ►►

'n HOESBREEF

Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker

Gratis digitale nieuwsbrief van de
Historische Sociëteit
www.shsel.nl

Redactie

Ilse van Heerwaarden
hoesbreef@gmail.com

Secretariaat

Gerard Hemelt,
Suze Groeneweglanden 14,
7542 NM Enschede, 06 197 255 77
secre.shsel@gmail.com

'n Sliepsteen

Contribuanten ontvangen vier keer
per jaar ons historisch blad 'n Sliep-
steen. Redactie:
Geert Bekkering, 053 430 06 91
of geertbekkering@shsel.nl

[https://www.facebook.com/
SHSEL/](https://www.facebook.com/SHSEL/)

Onze documentatie is te raadplegen
in Prismare, ruimte 1.07. Roomweg
167 maandag 10-12 uur en vrijdag
14-16 uur. Contribuanten ontvangen
ons kwartaalblad 'n Sliepsteen
www.shsel.nl

De Historische Sociëteit Enschede-
Lonneker heeft bij de belastingdienst
de status van culturele ANBI. Dat bete-
kent dat een gift aan de sociëteit voor
125 procent kan worden afgetrokken
van de inkomstenbelasting en voor
150 procent van de vennootschapsbe-
lasting.

Een ANBI is een algemeen nut be-
ogende instelling. Onze Historische
Sociëteit mag zich culturele ANBI
noemen omdat we een instelling zijn
die voor minstens 90 procent actief is
op cultureel gebied.

Geschiedenis

Er zijn in Enschede steeds meer mensen die beginnen te ontdekken dat ons verleden bijzonder is en dat het ontkennen daarvan niet productief is. Natuurlijk zijn er veel strijdpunten geweest, strijd met de families die de dienst uitmaakten en zeker ook de sociale strijd is keihard gestreden. Maar dat moet niet ontkend blijven of weggepoetst. Enschede, ons Enschede is een stad met een bijzondere ontstaansgeschiedenis. De ziel van onze stad wordt gevormd door de mensen die er geleefd hebben en nog leven. De import van mensen uit alle windstreken, en later uit verre buitenlanden. Juist die instroom van nieuw bloed in de twintigste eeuw heeft Enschede mee gevormd. Die bijzondere ontwikkelingsgeschiedenis maakt de stad interessant. Of het nu gaat om de enorm snelle bevolkingsgroei tussen 1900 en 1940, de woningbouwopgave toen, de textiel fabrieken en hun architectuur of de stedenbouwkundige structuur van de stad (met de singelring als leidende structuur), de sociale strijd en de teloorgang van de textiel of de invulling van al die vrijkomende industrieterreinen binnen de stad; onze stad is gemaakt door mensen, vaak met betrokkenheid van onszelf.

In 2025 viert Enschede haar 700-jarig bestaan. Dat lijkt een mooi moment om daadwerkelijk op zoek te gaan naar wat de ziel van Enschede vormt. Waar onderscheidt Enschede zich van vergelijkbare steden? Wat betekent die bijzondere bevolkingsopbouw en samenstelling voor de stad? De eindeloze stoet Drenten, Friezen, Groningers, Duitsers, Spanjaarden, Italianen, Marokkanen en Turken die in die laatste eeuw onderdeel zijn geworden van onze stad en ons leven? Zijn zij en wij ons bewust van die bijzondere geschiedenis?

Wat heeft de gemiddeld lage opleiding en het bijbehorende lage inkomensniveau van veel inwoners met de stad gedaan? De afhankelijkheid? Ervaren wij ook de rijkdom van de instroom van al die andere culturen? De komst van de UT en de concentratie van hogeschool Saxion, de gevolgen daarvan zijn nooit goed in kaart gebracht. Is onze stad daadwerkelijk de moeite waard, zoals de van Rossums in hun uitzending over Enschede vaststel-

den? En zo ja, waarom weet of wil de rest van de wereld dat dan niet weten en bevestigen? Als de rijke ontwikkelingsgeschiedenis de toekomst van Enschede

mee kan of moet bepalen, dat begint dat met het zichtbaar maken van die geschiedenis, de verhalen van de mensen in de stad en van de stad zelf. De Historische Sociëteit ontleent haar bestaansrecht aan het levend houden van onze geschiedenis. Initiatieven nemen en/of ondersteunen die de inwoners trots maken, trots op hun stad en trots op die rijke geschiedenis. De inwoners moeten de ambassadeurs zijn van hun stad Enschede; een stad die zich onderscheidt van andere steden van deze omvang.

Dat vraagt ook inzet vanuit ons gemeentebestuur. Te weinig aandacht voor de cultuurhistorische waarden en onze geschiedenis maakt dat het interessante van Enschede niet over het voetlicht wordt gebracht. Gemeenteraadsleden die met de problemen van de dag bezig zijn en geen debat wijden aan het vraagstuk over een nieuwe vorm van citymarketing en de rol van de geschiedenis daarin. Onze poging om met een App (Historische Sociëteit Enschede in de App Store) de geschiedenis van 67 gebouwen in de binnenstad toegankelijk te maken is een cadeautje aan de stad. Maar feitelijk had de stad zelf deze vorm van communiceren over haar geschiedenis vorm moeten geven.

Wethouder Diepemaat, die de eerste verantwoordelijkheid heeft voor dit beleidsterrein, laat in gesprekken met ons weten dat hij achter de doelstelling staat, dat wij op zijn steun kunnen rekenen. Maar vanuit de gemeenteraad komen weinig signalen dat men de potentie van onze bijzondere geschiedenis weet te onderkennen. Aan de slag zou ik zeggen!

Dick Buursink
Voorzitter

Oproep aan de lezers

► Het pand aan de Oldenzaalsestraat 113, waar Lassche advocaten gevestigd is heeft een rijke historie. Tijdens de stadsbrand van 1862 viel het toenmalige logement Amelink ook ten prooi aan de vlammen. Een jaar later werd het herbouwd en eind 1892 werd het eigendom van de Jozefparochie die het

als pastorie ging gebruiken. Het is mijn bedoeling om een artikel over de historie van dit pand te schrijven. Daarom zou ik graag in het bezit willen komen van oude foto's van het pand.

Jan Brummer
janbrummer@shsel.nl

[Vervolg van Pagina 1](#) ►►

Historisch poortje in de Walstraat

is echter geen bewijs voor gevonden, ook niet in archiefonderzoek. En, hoewel niet erg waarschijnlijk, is het ook niet met zekerheid uit te sluiten. We weten het gewoonweg niet.

Wanneer we stellen dat het voortijds de koetspoort was van het huis waar burgemeester van Lochem woonde (rond 1803, nu marktstraat 7), dan hebben deze pijlers nooit deel uitgemaakt van de Veldpoort. Hoe het ook zij, het is oud, het is een zeldzaam overblijfsel van voor de stadsbrand en het verdient het om te worden gekoesterd.

Het is mede door de grote inzet van monumentenambtenaar Bert Haer geweest dat voldoende middelen bij elkaar konden worden gebracht om de zandstenen pijlers te consolideren en een eikenhouten deur met beslag te laten vervaardigen. De oude ijzeren scharnierpunten werden verwijderd en vervangen door (niet zichtbaar) roestvrij staal. Zo kan geen verdere schade ontstaan door roestvorming. Er moest een nieuwe zandstenen bal worden gemaakt ter vervanging van het verloren gegane exemplaar en de beschadigde dorpel moest worden uitgestukt evenals de pijlers op drie plaatsen. De muurdelen links

en onderaan moeste opnieuw worden beraapt door de stukadoor. Aannemersbedrijf Gebr. Meijerink-Lonneker heeft hier goed werk geleverd en de familie Talamini kreeg een mooi poortje terug. Uitgangspunt was wel dat het poortje een gemeentelijk monument werd. Dat was een dwingende voorwaarde bij de totstandkoming van de financiering, waaraan ook de wijkraad Centrum een belangrijk deel heeft bijgedragen. Voor de goede orde: als poort functioneert het al lang niet meer. Achter de muur bevindt zich de opslagruimte van de ijsalon. De ijsjes zullen er evenwel niet minder om smaken.

Het ziet er allemaal nog wat nieuw en vers uit. Over een jaar of twee, drie zullen de weersinvloeden hun werk hebben gedaan en heeft onze stad er weer een sfeervol hoekje bijgekregen. Met dank aan de familie Talamini, de Wijkraad Binnenstad, de gemeente en overige betrokkenen.

Op woensdag 20 maart aanstaande om 16.00 uur zal in aanwezigheid van Wethouder Eerenberg een symbolische onthulling plaatsvinden. Laten we hopen op een mooie zonnige dag!

Contactpersonen commissies

► Binnenstadcommissie

Georges Schafraad
Email: schafraad@gmail.com

► Boerderijcommissie

Jan Oldenhof
Email: joldenhof1@gmail.com

► Documentatiecentrum

Kor Feringa (053) 477 45 95
Email: korferinga@shsel.nl

► Foto- en verhalencommissie

Jan Breteler
Email: janbreteler@shsel.nl

► Monumentencommissie

Cees van der Velde, 06 4735 43 59 of 06 4208 92 50, ceesvandervelde@shsel.nl

► Loakstenen- en begraafplaatsencommissie

Harry van der Sleen (053) 852 24 94
Email: loakstenencom@shsel.nl

► PR-commissie

Ben Broen, 06 835 30 607
Email: benbroen@shsel.nl

► Redactie 'n Sliepsteen

Geert Bekkering (053) 430 06 91
Email: geertbekkering@shsel.nl

► Historische Kring Glanerbrug

Joop Kwakman (053) 461 38 53
Email: joopkwakman@shsel.nl

► ICT

Tjibbe Knol Email: tjibbeknol@shsel.nl

Espoort-begraafplaats

► In 1998 is de Espoort-begraafplaats prachtig opgeknapt, als geschenk aan de bevolking van Enschede, door Farwick-Tuinaanleg, dat toen honderd jaar bestond.

In de toegangspoort, waarvan de stenen zuilen waarschijnlijk na de stadsbrand

van 1862 bij de begraafplaats zijn geplaatst (waarschijnlijk niet in 1829 al), hing toen nog een lelijk hekwerk. Bert Farwick heeft destijds met de heer Leeuwinga, oprichter van de Twentse Hekwerken Onderneming, afgesproken dat er een mooier hek in zou komen. Dhr. Leeuwinga heeft in overleg inder-

daad een veel passender hek gemaakt en dat geschonken aan de bevolking van Enschede. Ook de lage hekjes aan de straatkant met de fraaie eikels als bekroning horen bij dat geschenk.

Geert Bekering

▲ *Urinoir Het Sander, Hengelosestraat.*

▲ *Galerie van Ingrid van Bergen in Lonneker.*

▲ *Urinoir aan de Pathmossingel.*

Urinoirs

► Het artikel "Historisch bushokje" uit 'n Hoesbreef 285 is een historische categorie waarin volgens mij ook een historisch urinoir past.

Er staat er nog een in Enschede! Het urinoir staat aan Het Sander (Hengelosestraat). Dergelijke urinoirs stonden oorspronkelijk ook in Enschede, zij het zonder dakplaat, aan o.a. de Zuiderspoorstraat en de Pathmossingel (foto rechtsboven).

Ook hier geldt denk ik de opmerking van Paul Snellink, dat dit historisch erfgoed een betere en veiligere plaats verdient. Het urinoir lijkt op het exemplaar in Lonneker (nu de galerie van Ingrid van Bergen) maar is het niet, want de urinoirs in Enschede hadden ronde hoeken.

Albert Platvoet

SHSEL, werkgroep Spoorrails Stroinkslanden

Op bezoek bij het Drielandmuseum in Gronau

leden van de Historische Kring Glanerbrug waren op 19 februari te gast in het Drielandmuseum in Gronau. In dat museum is een tentoonstelling ingericht over leven en werk van Robert Vorstheim, een muzikant en bandleider die, vooral voor de oorlog, grote triomfen vierde in Gronau maar zeker ook in Enschede. Tezamen met afvaardigingen van de Heimatvereine van Epe en Gronau luisterden we geboeid naar Gerhard Lippert, stadsarchivaris van Gronau. Hij heeft een indrukwekkende tentoonstelling ingericht die tegelijk ook een beeld geeft van de politieke en

sociale ontwikkelingen in het Gronau van vlak na de Eerste Wereldoorlog tot aan de jaren zestig. Vooral de tijd van het opkomende nazisme en van de Tweede Wereldoorlog hebben grote invloed gehad op het leven van het gezin Vorstheim, omdat Robert getrouwd was met een vrouw van Joodse komaf. Heel bijzonder in de tentoonstelling is een krantenartikel uit Nederlands-Indië van medio april 1940, waarin dan al gewag wordt gemaakt van het samentrekken van Duitse troepen in het gebied Gronau-Ahaus-Nordhorn. Al met al was het een bijzondere

dinsdagmiddag, daar in het Drielandmuseum in het hartje van Gronau. Een aanrader!

Voor wie ook een kijkje wil nemen in het museum; de openingstijden van het Drielandmuseum zijn op dinsdag van 10.00-12.00 uur, op vrijdag van 17.00-18.00 uur en op zondag van 16.00-18.00 uur. Als u met een groep het museum wilt bezoeken op een ander tijdstip is het raadzaam om even contact op te nemen met het stadsarchief mail:

stadtarchiv@izg1890.de

Joop Kwakman

Historische Kring Glanerbrug

't Volle Profijt 1936

► Van 26 augustus t/m 2 september 1936 vond er op het erve Zeggelt een groots opgezette tentoonstelling plaats onder de naam 't Volle Profijt. Veel standhouders uit het hele land toonden er hun kunnen op het gebied van land- en tuinbouw, handel, industrie en nijverheid. De 'Oostelijke Pluimvee Coöperatie' (O.P.C.) was aanwezig met een compleet eier-exportbedrijf.

Ook werd er een grote modeshow gehouden met 'toiletten' uitsluitend gemaakt van Nederlandse stoffen. Op 27 augustus kwamen Koningin Wilhelmina en haar dochter Prinses Juliana naar Enschede om de tentoonstelling te bezoeken.

Onlangs kwamen wij in het bezit van een fraai tegeltje (10 x 15 cm) dat ter gelegenheid van deze tentoonstelling is gemaakt. Het is afkomstig van de aan de Padangstraat opgegroeide en thans in Woudenberg wonende Gerald ten

Wolde. Uiteraard zijn wij zeer verguld met dit cadeautje.

Jan Brummer

Oproep: herinneringen aan de oorlog

► In het kader van het project 75 jaar vrijheid in 2020 wordt door RTV Oost en Rijnbrink een inzamelingsactie van verhalen, documenten en voorwerpen over de oorlog gehouden. Het tweede zogenaamde WO2-Café staat op 2 april in de bibliotheek van Enschede gepland! De bedoeling is om in een ongedwongen sfeer mensen tussen 12.00 en 14.00 uur de kans te bieden hun herinneringen aan de oorlog te delen.

Mensen kunnen documenten als dagboeken, brieven of oorkondes inbrengen, maar ook foto's of voorwerpen die direct met de oorlog te maken hebben.

Deskundigen van ondermeer het Historisch Centrum Overijssel zijn aanwezig om de verhalen aan te horen en de objecten te bekijken. Vanaf 13.00 uur zal onder regie van RTV Oost een tafelgesprek plaatsvinden met bezoekers die

iets bijzonders te vertellen of te tonen hebben. Het gesprek staat onder leiding van presentator Bart Kieft.

Opvallende verhalen en items zullen via passende kanalen een weg naar het publiek vinden. De praktische organisatie van het WO2-Café ligt in handen van de Rijnbrink i.s.m. de plaatselijke bibliotheken.

Het is aan de bezoekers te bepalen in hoeverre zij de materialen willen afstaan.

Wie zijn deze dames?

► Mevrouw Milly Westerhuis-Duvoort uit Twello stuurde ons deze fraaie foto die ze heeft aangetroffen tussen de nalatenschap van haar moeder. Achterop de foto, die gemaakt is door fotograaf Weise, staat alleen de datum: 29 augustus 1909.

Zij zou graag willen weten wie de vijf charmante dames zijn die op de foto staan. Het zouden leden van de Enschedese familie Lubbinge of Beute geweest kunnen zijn. Indien u denkt te weten wie de gefotografeerde dames zijn meldt dit dan a.u.b. aan:

Jan Brummer: janbrummer@shsel.nl

Uitnodiging jaarvergadering

► Graag nodigen wij u uit voor de jaarvergadering van Stichting Historische Sociëteit Enschede - Lonneker op **dinsdag 23 april 2019 om 19.30 uur** in de ontmoetingszaal van de Ontmoetingskerk, Varviksingel 139, 7512EK Enschede.

Agenda voor de vergadering van de leden van het College van Bijstand en Advies:

- 1 Opening en mededelingen.
- 2 Notulen van de vergadering op 24 april 2018.
- 3 Samenstelling van het bestuur.
- 4 Bespreking secretariaatsverslag.
- 5 Bespreking verslagen van de commissies.
- 6 Bespreking van het financieel jaarverslag.
 - a Resultatenrekening 2018;
 - b Balans per 1 januari 2019;
 - c Verslag van de kascommissie.
- 7 Bespreking begroting 2019.
- 8 Benoeming lid kascommissie.
- 9 Rondvraag en sluiting.

I.v.m. de gestegen kosten en de geringe afname printen we geen verslagen van de commissies en het financieel jaarverslag meer. Heeft u er toch belangstelling voor dan sturen we u het graag toe. Een mailtje naar secr.shsel@gmail.com is voldoende.

Gerard Hemelt

secretaris Historische Sociëteit Enschede-Lonneker.